

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ У НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Парфентьєва І. П.

Доктор філософії в галузі освіти, доцент, Миколаївський національний університет імені
В.О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна,
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6201-4916>

DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_wos/31052020/7095

ARTICLE INFO

Received: 22 March 2020

Accepted: 20 May 2020

Published: 31 May 2020

KEYWORDS

innovation,
creativity,
pedagogical technology,
educational process.

ABSTRACT

The article considers the priority tasks of the higher school of art education, such as: improvement of its structure, strengthening of personal orientation, technologicalization of the educational process. It is emphasized that the modernization of the system of higher art education, first of all, is projected on the problem of improving its content, which is one of the main indicators of the general condition and quality of the education system, its prospects and innovation. The basis of innovative behavior is proposed to consider the initiative as a kind of activity, creativity of the individual. The term "initiative" is given as an initiative, an internal motivation for new forms of activity, entrepreneurship, the ability to act independently. The various definitions of "pedagogical technology" are united by the idea that the meaning of this concept is the design and implementation of a reproducible learning process aimed at achieving goals. pedagogical technology allows to design the educational process in advance and, as an integral part of the pedagogical system, meets the demands of modern society. Diagnostics, efficiency, cost-effectiveness, projectivity, integrity, manageability – features that distinguish pedagogical technology from other pedagogical phenomena.

Citation: Парфентьєва І. П. (2020) Teoretyko-Metodolohichni Pidkhody Doslidzhennia Innovatsii u Navchanni Maibutnix Uchyteliv Muzychnoho Mystetstva. *International Academy Journal Web of Scholar*. 5(47). doi: 10.31435/rsglobal_wos/31052020/7095

Copyright: © 2020 Парфентьєва І. П. This is an open-access article distributed under the terms of the **Creative Commons Attribution License (CC BY)**. The use, distribution or reproduction in other forums is permitted, provided the original author(s) or licensor are credited and that the original publication in this journal is cited, in accordance with accepted academic practice. No use, distribution or reproduction is permitted which does not comply with these terms.

Зміцнення авторитету української держави і конкурентоспроможності фахівців різного профілю на міжнародній арені великою мірою залежить від утвердження високих технологій у підготовці вчителів педагогічного профілю. Вирішення цієї важливої проблеми спрямовує підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва до опанування інноваціями, що мають забезпечити їх мобільність, креативне рішення поставлених завдань. Оволодіння інноваційними технологіями дозволяє студентам-музикантам швидко опрацювати велику кількість навчальної інформації, при цьому передбачає формування у них навичок самоосвіти й самостійного наукового та творчого пізнання, що загалом сприяє самореалізації особистості у практичній виконавсько-педагогічній діяльності.

Пріоритетними завданнями вищої школи музичної освіти є удосконалення її структури, посилення особистісного спрямування, технологізація навчального процесу. Модернізація системи вищої музичної освіти, перш за все, проектується на проблему удосконалення її змісту, що є одним із основних показників загального стану та якості системи освіти, її перспективності та інноваційності.

У сучасних наукових дослідженнях поняття «інновація» з'явилося спочатку в зарубіжних дослідників XIX століття та використовувалось, в основному, під час введення

деяких нових елементів однієї галузі в іншу. На думку С. Гончаренка, інновації в сучасному вимірі виражаються в тенденціях нагромадження і видозміни різноманітних ініціатив і нововведень в освітньому просторі, які в сукупності приводять до більш чи менш глобальних змін у сфері освіти і трансформації її змісту і якості. Ініціативи виникають в ході природної еволюції сфери освіти, в пошуку більш перспективних форм і засобів педагогічної діяльності, апробації нових методик і прийомів навчання [2, 195].

Доречно підкреслити, що основою інноваційної діяльності є ініціатива – різновид активності творчої особистості. Термін «ініціатива» означає почин, внутрішнє спонукання до нових форм діяльності, підприємливість, здатність до самостійних активних дій. Одним із перших у педагогіці проблему ініціативи виділив Я. Коменський, який вважав, що природне в людині має самодіяльну й саморушійну силу. У зв'язку з цим основною закономірністю виховання дослідник висунув ідею самостійності вихованця в осмисленні й діяльній освоєнні світу [4, 68]. До цієї проблеми зверталися у своїх дослідженнях педагоги різних часів і напрямків: Ж.-Ж. Руссо, І. Песталоцці, Дж. Дьюї, К. Ушинський, П. Каптерев, А. Макаренко, В. Сухомлинський та ін.

Зробимо всебічний аналіз та систематизацію змісту поняття «педагогічні технології». Ми розглядаємо поняття «технологія» (грец. *techné* – мистецтво, майстерність і *logos* – слово, вчення) як «знання про майстерність» та пов'язуємо його з технічним прогресом. Дані процеси стосуються не лише матеріального виробництва, але й соціальної, педагогічної та творчої сфер, де в центрі виступає людина зі своїми властивостями й особливостями. Технологія охоплює:

- сукупність знань, відомостей про послідовність окремих дій у процесі створення чогонебудь;
- сукупність способів обробки чи переробки інформації, виготовлення виробів, проведення різних виробничих операцій, надання послуг тощо [3, 85].

Незалежно від наукового контексту технології сприяють розвитку, розширюють можливості, покращують якість життя людини. Слід відзначити, що для технології, конкретизованої тою чи іншою галуззю людської діяльності, характерні гарантованість кінцевого результату та проєктивність вирішення досліджуваної проблеми. Технологія – це завжди опис процесу досягнення планованих результатів у межах аналізованої проблеми за допомогою конкретних знань.

Ідеї технологізації процесу навчання знайшли своє відображення в роботах багатьох педагогів. Так, дослідники А. Нісімчук, О. Падалка, І. Смоляк, О. Шпак вважають, що «технологічність в освітній галузі стає домінуючою характеристикою діяльності людини, означає перехід на якісно новий ступень ефективності, оптимальності, наукоємності» [6, 5]. Проєкцією технології в педагогіці є педагогічна технологія – планомірне й послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого педагогічного процесу. У сучасній науці, серед багатьох існуючих визначень педагогічної технології, доцільно виокремити визначення В. Безпалько, який тлумачить педагогічну технологію як сукупність засобів і методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання й виховання, що дозволять успішно реалізовувати визначену освітню мету [1, 34].

Різнманітні визначення дефініції «педагогічна технологія» об'єднує думка про те, що змістом цього поняття є проєктування та здійснення відтворюваного навчального процесу, спрямованого на досягнення поставлених цілей. На думку Н. Самохіної, під педагогічною технологією слід розуміти детально продуману й логічно вибудовану «систему дій педагога, спрямованих на вирішення педагогічних завдань, а також на планомірне й послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого педагогічного процесу» [7, 282]. Розробляючи методику використання інноваційних технологій у підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва на заняттях з хорового класу, ми орієнтувалися на такі її характерні ознаки:

- 1) педагогічну технологію розробляють під конкретний педагогічний задум, в основі її лежить відповідна методологічна, філософська позиція автора;
- 2) технологічний ланцюжок педагогічних дій, операцій, комунікацій вибудовують у суворій відповідності до цільових установок, які мають форму конкретного очікуваного результату;
- 3) педагогічна технологія передбачає взаємопов'язану діяльність викладача і студентів на договірній основі з урахуванням принципів індивідуалізації й диференціації, оптимальної реалізації технічних можливостей, діалогічного спілкування;
- 4) елементи педагогічної технології мають бути адаптовані для будь-якого викладача, а також гарантувати досягнення планованих результатів всіма студентами-музикантами;

5) органічною частиною педагогічної технології є діагностичні процедури, зміст, критерії, показники та інструментарій вимірювання результатів діяльності.

У зв'язку з тим, що технологія визначає структуру та зміст діяльності всіх учасників навчально-виховного процесу, цей засіб ми виділяємо як окремий елемент педагогічної системи ефективної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Розглядаючи педагогічну технологію як сукупність засобів і методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання і виховання, які дають можливість успішно реалізувати поставлені освітні цілі (С. Гончаренко), інноваційно-технологічний напрямок підтверджується теоретичними концепціями, серед яких: теорія цілісного навчального процесу (Ю. Бабанський, К. Платонов, М. Сорокін та ін.); теорія оптимізації навчально-виховного процесу (Ю. Бабанський, С. Лисенкова та ін.); теорія поетапного формування розумових дій (П. Гальперін, Н. Талізін, М. Волович та ін.); концепції програмованого та проблемного навчання (М. Гузик, В. Фірсов, В. Шаталов та ін.); концепції індивідуалізації та диференціації навчання (А. Границька, Ю. Макарова, І. Унт, В. Шадриков та ін.); концепції перспективно-випереджаючого навчання (В. Гузєєв, С. Лисенкова та ін.); концепція акмеологічного навчання (А. Деркач, Н. Гузій, А. Козир, Н. Кузьміна, В. Федоришин та ін.).

Доцільно підкреслити, що педагогічна технологія дозволяє заздалегідь проектувати навчально-виховний процес і, як складова частина педагогічної системи, відповідає запитам сучасного суспільства. Діагностичність, результативність, економічність, проєктивність, цілісність, керованість – особливості, які відрізняють педагогічну технологію від інших педагогічних явищ. У зв'язку з тим, що педагогічна технологія активізує інтерес і мотивацію студентів, ця освітня модель сприяє більш ефективному навчанню майбутніх фахівців.

Визначена проблема спрямована на удосконалення змісту фахової освіти майбутніх учителів музичного мистецтва, адже інноваційна теорія концептуально та практично необхідна для становлення та модернізації освіти, оскільки інноваційний тип розвитку є основою оптимізації освітньої системи. У той же час, для освітньої сфери термін «інновація» залишається відносно новим. Узагальнення теорії педагогічної інноватики дало змогу простежити еволюцію терміну «інновація» та виявити різні підходи до цієї важливої проблеми.

Зміст поняття «педагогічна інновація» знаходиться в процесі розвитку та має неоднозначне тлумачення різними вченими. Педагогічні інновації – це загальна назва нового педагогічного продукту (теоретичного, практичного), що впроваджується у навчально-виховний процес – концепції, теорії, системи, моделі, методики, технології, методи, прийоми тощо. Узагальнена класифікація поняття «педагогічні інновації» проведена нами за такими ознаками: вид виконавської діяльності, джерела виникнення творчого задуму хорового твору, міра новизни в інтерпретаційному відтворенні, спосіб здійснення інтерпретації хорового твору, методика використання, вид ефекту, отриманого в результаті впровадження інновації у виконавському процесі.

Вважаючи інновації комплексним процесом створення, розповсюдження та використання накопиченого досвіду М. Кларін розглядає цей феномен як актуально значущі й «системні новоутворення, які виникають на основі різноманітних ініціатив та нововведень, що стають перспективними для еволюції освіти і позитивно впливають на її розвиток» [5, 60]. На його думку, інноваційність «як характеристика навчання відноситься не лише до дидактичної його побудови, але й до його соціально значущих результатів».

Для музичної педагогіки якісні характеристики новизни особливо суттєві. З проблемою новизни пов'язані також питання типології нововведень.

У музично-педагогічній практиці визначено, що сучасні інноваційні освітні процеси передбачають зміну особистості суб'єкта, що проявляється як за зовнішніми ознаками (музична мова, емоційність тощо), так і за внутрішніми – у формуванні відповідних елементів професійної свідомості (пам'ять, мислення тощо), становленні професійного світогляду та зміни відповідних компонентів установки суб'єкта по відношенню до об'єкта діяльності, що проявляється у когнітивній сфері як підвищення рівня інформованості про об'єкт, в емоційній – як зацікавлення у взаємодії з об'єктом, у практичній – як усвідомлення реальних можливостей зміни об'єкта.

Характерною ознакою системи інноваційної музично-педагогічної освіти є орієнтування на зміни звичного процесу навчання та внесення рухливості в усталений порядок, підвищення рівня невизначеності як наслідок, творчості.

Інноваційна діяльність учителя музичного мистецтва виявляється у завчасному проектуванні навчально-освітнього процесу, в цілепокладанні, визначенні мети, завдань, змісту та конкретних технологій музичного інноваційного навчання. Музична інноваційна діяльність є відбитком не лише особливостей оновлення традиційної системи освіти шляхом раціоналізації, впровадження новаторського досвіду, або модернізації, а й презентує індивідуальний творчий стиль роботи вчителя музичного мистецтва. Важливою умовою цього процесу є оптимальне поєднання впливу зовнішніх факторів і системи внутрішніх особистісних перетворень, що дозволяє студенту стати суб'єктом саморозвитку, досягати певного рівня особистісної та фахової спрямованості з моменту усвідомлення своїх здібностей та можливостей у музичній діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии /Владимир Павлович Беспалько. — М.: Педагогика, 1989. — 190, [1] с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник /Семен Гончаренко. — К.: Либідь, 1997. — 374с.
3. Жаворонкова Г.В. Інноваційні педагогічні технології у вищій освіті України / Г.В. Жаворонкова, К.В. Завалко // Современные достижения в науке и образовании: сб. тр. VII междунар. науч. конф., посвященной 50-летию Хмельниц. нац. ун-та, 25 авг. — 1 сент. 2012 г., г. Опатия (Хорватия). — Хмельницкий: ХНУ; ФОП Сторожук О.В. — 2012. — С. 82-85.
4. Історія зарубіжної педагогіки : хрестоматія /Є. І. Коваленко, Н. І. Белкіна. — К. : Центр навч. л-ри, 2006. — С. 62– 157.
5. Кларин М.В. Инновации в мировой педагогике: обучение на основе исследования, игры и дискуссии. (Анализ зарубежного опыта) /М.В. Кларин. — Рига: НПЦ "Эксперимент", 1995. — 176 с.
6. Педагогічні технології: навч. посібник для ВНЗ /Падалка О.С., Нісімчук А.С., Смоляк І.О. та ін. — К.: Вид-во: «Українська енциклопедія» імені М.П.Бажана, 1995. — 253 с.
7. Самохіна Н.М. Професійно-творча самореалізація майбутніх учителів музики в освітньо-виховному середовищі вишу: монографія /Наталія Миколаївна Самохіна. — Луганськ: Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка», 2013. — 370 с.